

Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma

Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat

Päivitetty 19.9.2022

Kuva: Maaseutuverkosto, Jyrki Vesa

Kuva: Maaseutuverkosto, Heli Sorjonen

Miltä näyttää unelmiesi maaseutu Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla vuonna 2027?

Sisällysluettelo

1. Alueen kuvaus, nykytilan analyysi, tarpeet ja tulevaisuuden näkymät	3
Pohjanmaan ELY-keskuksen alue	3
Pohjanmaan maakunta	4
Keski-Pohjanmaan maakunta	6
Alueellisten arviointien tuloksia	8
2. Alueen maaseudun kehittämisen päämäärä, tavoitteet ja keinot	9
Painopiste 1: Kannattava ja elinvoimainen maatalous	9
Painopiste 2: Luonnonvarojen kestävä ja tehokas hyödyntäminen	10
Painopiste 3: Maaseudun elinkeinojen monipuolistaminen ja kilpailukyvyyn vahvistaminen	11
Painopiste 4: Maaseutu on hyvä paikka asua ja yrittää	12
Kohdistettu rahoitus maatalan energiainvestointeihin, ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistäviin investointeihin sekä eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta edistäviin investointeihin	13
3. ELY-keskuksen arvio rahoitustarpeesta	13
4. Alueen EU-osarahoitteisten ja kansallisten ohjelmien yhteensovitus ja työnjako	14
Yhteensovittettavat rahastot ja strategiat	15
5. Läpileikkaavien teemojen toimeenpano	15
6. Suunnitelman alueellinen valmistelu	16
Liite 1: Pohjanmaan ELY-keskuksen arvio rahoitustarpeista	

1. Alueen kuvaus, nykytilan analyysi, tarpeet ja tulevaisuuden näkymät

Pohjanmaan ELY-keskuksen alue

Pohjanmaan ELY-keskuksen toiminta-alue käsittää Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat. ELY-keskusalueella on 22 kuntaa. Alueella asui vuoden 2021 lopussa 243 956 ihmistä. ELY-keskuksen alue on kaksikielinen, suurin osa ruotsinkielistä asuu Pohjanmaan maakunnassa, Keski-Pohjanmaalla heidän osuutensa on pienempi.

Pohjanmaan ELY-keskusalueella oli vuonna 2021 109 000 työllistä. Alueen työllisyysaste oli 76,0 %, työllisyystilanne kuuluu maan parhaimmistoon. Koko maan keskiarvoon verrattuna työllistävempiä toimialoja ovat teollisuus, maa-, metsä- ja kalatalous sekä koulutus. Pula osaavasta työvoimasta on kasvava ongelma, joka rajoittaa yritysten toimintaa molemmissa maakunnissa.

Yritysten näkymiä synkentää Ukrainan sodasta johtuva kustannustason nousu. Kannattavuuden ja investointien uskotaan pienentyvän lähitulevaisuudessa, mutta henkilöstön määrän sekä liikevaihdon kehittymisen suhteen ollaan positiivisia.

Maatalouden investointeja on toteutettu koronavuosien aikana aktiivisesti alueen molemmissa maakunnissa. Turkistarhaus on kärsinyt alkutuotannon aloista eniten koronapandemian vaikutuksista.

Tuotantopanosten kustannusten merkittävä nousu on entisestään pahentanut maatalouden kustannuskriisiä. Energiakriisin johdosta yritysten kehitysnäkymät ovat heikentyneet ja se aiheuttaa haasteita myös huoltovarmuuden suhteen. Varautumisen merkitys kaikilla toimialoilla on kasvanut.

ELY-keskuksen alue on jakautunut EU:n alue- ja rakennepolitiikan osalta kahteen osaan, Pohjanmaan maakunta kuuluu Etelä- ja Länsi-Suomen alueeseen, kun taas Keski-Pohjanmaa kuuluu Itä- ja Pohjois-Suomen alueeseen, millä on vipuvaikutuksia erityisesti maaseudun yritysrahoitukseen alueen maakunnissa.

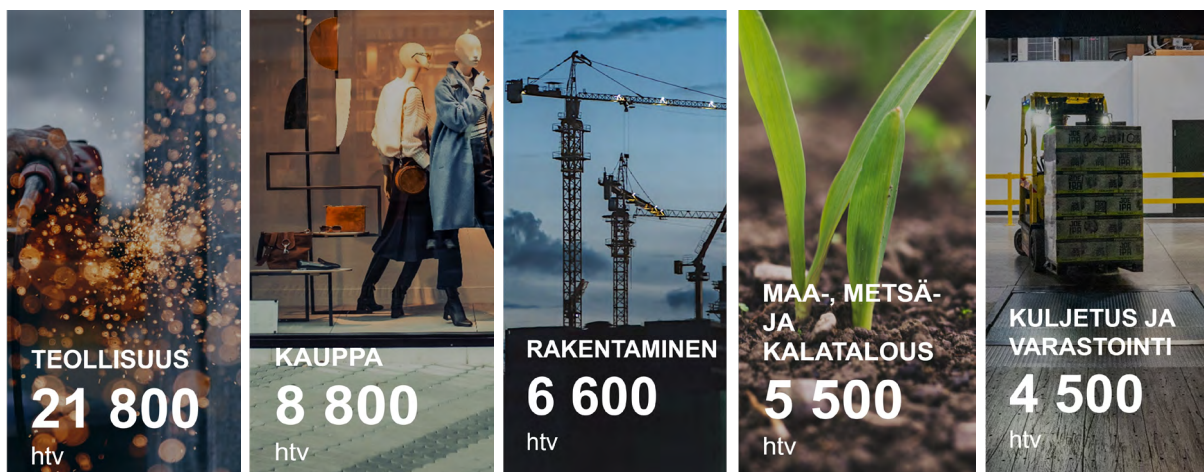
Tilastokeskuksen tutkimus- ja kehittämistoiminnan tilastojen mukaan Pohjanmaan maakunnassa TKI-menot olivat 241,4 miljoonaa euroa vuonna 2020, alueen yritysten osuus tästä oli 85 %. TKI-menot pienentyivät noin 20 miljoonaa aiemmasta vuodesta. Keski-Pohjanmaalla TKI-menot olivat 22,2 miljoonaa euroa vuonna 2021, yritysten osuus tästä oli 55 %. Keski-Pohjanmaalla TKI-menot pienentyivät noin 600 000 euroa vuotta aiempaan nähden.

Alueen erityispiirteenä on maankohoamisrannikko, jonka matalat merenlahdet ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuudelle. Alueen vesien tila kuuluu Suomen heikoimpiin, joten alueelliset vesienhoitotoimenpiteet ovat tärkeitä.

Lähde: Tilastokeskus, kunnittainen toimipaikkatilasto

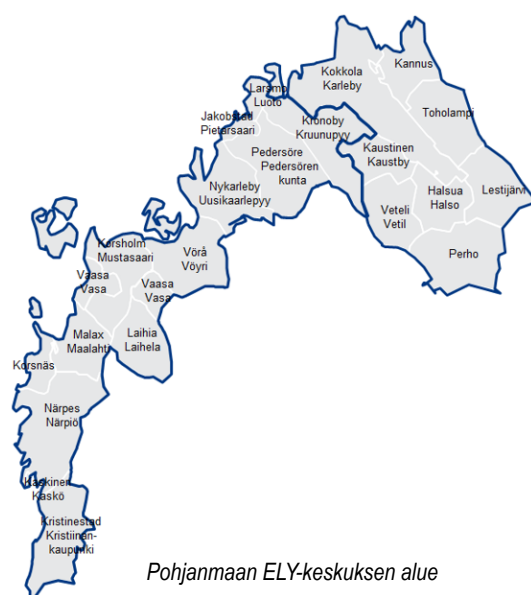
Pohjanmaan ELY-keskusalueen TOP-5 toimialat liikevaihdon mukaan 2020

Pohjanmaan ELY-keskusalueen TOP-5 toimialat henkilöstömäärän mukaan 2020
Lähde: Tilastokeskus, kunnittainen toimipaikkatilasto

Pohjanmaan ELY-keskuksella on hyvin toimiva yhteistyö ja työnjako alueen Leader-ryhmien Aktion Österbottenin, Yhyreksen, Pirityisten ja ja Rieska-Leaderin kanssa. Molemmissa maakunnissa toimii aktiivinen maaseudun toimijoiden verkosto. Päättyneellä ohjelmakaudella on tiivistetty kaksikielistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta myös maakuntarajojen yli maaseudun kehittäjien kesken.

ELY-keskusalueella toimii aktiivisesti Team Finland -verkosto, jonka muodostavat ELY-keskus, TE-toimisto, Business Finland, Finnvera ja Viexpo sekä maakunnalliset alueverkostot, joissa on laaja edustus molempien maakuntien liitoista sekä keskeisistä elinkeinoelämän, kuntien, valtion aluehallinnon, oppilaitosten, korkeakoulujen ja TKI-kentän toimijoista. ELY-keskus on mukana Pohjanmaan TE-toimiston alkutuotannon ja elintarviketeollisuuden työllisyyden verkostossa.

Pohjanmaan ELY-keskuksen alue

Pohjanmaan maakunta

Pohjanmaan maakunta muodostuu Vaasan, Pietarsaaren ja Suupohjan rannikkoseudun seutukunnista. Kyrönmaan seutukunta lakkasi olemasta, kun Isokyrö siirtyi Etelä-Pohjanmaan maakuntaan vuoden 2021 alusta. Pohjanmaalla oli vuoden 2021 lopussa 176 041 asukasta, joista ruotsinkielisiä oli 50,6 %, suomenkielisiä 41,5 % ja vieraskielisiä 7,8 %. Vieraskielisten määrä on viisinkertaistunut vuoden 2000 jälkeen.

Vaasan seutukunnan väkiluku on noin 109 000 ja siihen kuuluvat Vaasa, Mustasaari, Vöyri, Maalahti, Korsnäs ja Laihia. Pietarsaaren seutukunnan väkiluku on noin 50 000 ja siihen kuuluvat Pietarsaari, Luoto, Kruunupyy, Pedersöre ja Uusikaarlepyy. Suupohjan rannikkoseudulla on noin 17 000 asukasta ja siihen kuuluvat Närpiö, Kaskinen ja Kristinankaupunki. Suomen ympäristökeskuksen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Pohjanmaan alue on pääosin ydinmaaseutua lukuun ottamatta Vaasan ja Pietarsaaren kaupunkiseutuja.

Vuodesta 2016 lähtien maakunnan väkiluvun kehitys on kääntynyt lievään laskuun. Nettomaahanmuutto Pohjanmaalla on positiivista, eli maakuntaan muuttaa ulkomailta enemmän väkeä kuin sieltä muuttaa pois. Sen sijaan maakunta menettää väkeä muihin maakuntiin maassamuutossa, ja myös luonnollinen väestönlisäys on negatiivista.

Väestörakenteen osalta Pohjanmaan erityispiirteinä on tasavahvan kaksikielisyyden lisäksi monikielisyyys. Monikielisyyys on vahvuus, joka antaa kilpailuetua maakunnan kansainvälisille yrityksille. Suuri osa maahanmuuttajista on saapunut alueelle työ- ja perhesyistä. Työperusteinen maahanmuutto on yrityksille elintärkeää koko maakunnan alueella. Esimerkiksi Närpiössä ulkomaalaistaustaisten asukkaiden määrä on noussut jo lähes 20 prosenttiin. Ulkomaisen työvoiman osuus on suuri erityi-

sesti kasvihuoneviljelyssä. Työperusteisen maahanmuuton merkitys kasvaa jatkossa edelleen, kun työikäisen väestön määrä Suomessa vähenee ja kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy.

Pohjanmaan maakunnan vahvuutena ovat vilkas elinkeinoelämä, kansainvälisyys sekä yrittäjämäinen asenneilmapiiri. Monipuolinen toimialarakenne kattaa vientipainotteisen teollisuuden, kaupan ja matkailun sekä rakennusalan. Pohjanmaalla oli 2020 14 430 yritystoimipaikkaa. Teollisuustoimiala työllistää maakunnassa yli viidenneksen kaikista työllisistä ja viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on noin 80 prosenttia. Pohjalaiset teollisuusyritykset toimivat muun muassa energia-, meriteknologia-, vene-, kulkuneuvo- ja biotuoteteollisuuden parissa. Tukku- ja vähittäiskaupan alalla on noin 8 prosenttia maakunnan työllisistä. Kaupan ala sekä rakennusala ovat merkittäviä työllistäjiä. Maakunnan kaupan keskuksia ovat Vaasa ja Pietarsaari. Vaasaan on suunnitteilla valtakunnallisesti merkittävää akkumateriaalteollisuutta.

Alkutuotannon osuus on Pohjanmaalla hieman korkeampi kuin koko maassa keskimäärin, vuonna 2018 alkutuotanto työllisti 5% työllisistä. Kaikki maatalouden tuotantosunnat esiintyvät alueella, mutta erityisen tärkeitä ovat kasvihuonetuotanto, turkistarhaus, maidon- ja naudanlihantuotanto sekä perunanviljely. Näihin tuotantosuntiin on investoitu voimakkaasti viime vuosina. Koko maan osalta kasvihuonevihannesten pinta-alasta puolet ja vihanneksia viljelevistä yrityksistä noin 30 prosenttia sijaitsee Pohjanmaalla.

Pohjanmaan maakunnassa oli vuonna 2021 2831 maatilaa. Maamme turkistarhoista suurin osa sijaitsee Pohjanmaalla ja ala työllistää suoraan noin 2 000 henkilötyövuotta. Toimiala on kärsinyt alkutuotannon aloista eniten koronapandemian vaikutuksista ja ELY-keskuksen kautta onkin myönnetty alkutuotannon väliaikaista tukea eniten koko maassa pääasiassa turkistiloille.

Maakunnan erityispiirteinä on maaperän happamuus, suurin osa Itämeren valuma-alueen happamista sulfaattimaista sijaitsee Pohjanmaalla. Alueen TKI-toimijoiden verkostolla on hyvät edellytykset happamuuden aiheuttamien haittojen ehkäisyyn liittyvien uusien innovaatioiden ja ratkaisujen kehittämiseen.

Vaasan seudulla on Pohjoismaiden suurin energiateknologian keskittymä, josta on kehittynyt kansainvälisesti merkittävä teknologiakeskittymä erityisesti älykkäiden sähköisten ratkaisujen, kestävänsä energian, joustavan sähköntuotannon ja digitalisaation alalla. Pohjanmaalla toimii seitsemän korkeakouluysikköä, jotka tekevät tiivistä TKI-yhteistyötä.

Pohjanmaan energiantuotannossa on viime vuosina siirrytty enenevässä määrin uusiutuviin ja paikallisiin energianlähteisiin. Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt ovat vuosina 2013–2018 laskeneet 30 %, josta suurin osa tulee energian, teollisuusprosessien ja tuotteiden käytön päästöjen muutoksesta. Kiertotalouden rakentamisessa ollaan Pohjanmaalla vielä alkuvaiheessa. Maakunnan alueella on vireillä sekä rakenteilla useita merkittäviä tuulivoimahankkeita ja kiinnostus aurinkoenergiaa kohtaan on selvässä nousussa.

Aluetalouden muutosjoustavuuden osalta Pohjanmaan seudut eroavat toisistaan selvästi, jos muutosjoustavuutta tarkastellaan teollisuusrakenteen näkökulmasta. Vaasan seudun ja Suupohjan rannikkoseudun teollisuusrakenteet ovat varsin keskittyneitä. Vaasan seudulla teollisuuden työpaikoista suuri osa sijoittuu energiateknologiakeskittymään ja Suupohjan rannikkoseudulla kulkuneuvoteollisuuteen. Sen sijaan Pietarsaaren seudun elinkeino- ja teollisuusrakenne on hyvin monipuolinen. Seudulla on ollut jatkuva rakennemuutos käynnissä jo pitkään, mutta muutos ei ole heikentänyt aluetaloutta. Supistuvien toimialojen tilalle on syntynyt uusia kasvavia aloja ja työpaikkojen määrä on kasvanut.

Pohjanmaalla on jo pitkään ollut yksi Suomen parhaimmista työllisyystilanteista. Useissa Pohjanmaan kunnissa vallitsee jälleen koronakriisin jälkeen käytännössä täystyöllisyys.

Strömmingsbådanin majakka Merenkurkun saaristossa, Vaasan lounaispuolella Kuva: Vaasan kaupunki

Heinäkuussa maakunnan työttömyysaste oli Manner-Suomen toiseksi alhaisin, 7,2 %. Koko maassa työttömyysaste oli 10,3 %. Maakunnassa on useita kuntia, joissa vallitsee käytännössä täystyöllisyys työttömyysasteen ollessa alle 4 %.

Pohjanmaan vahvuuksiin lukeutuvat viihtyisä ja turvallinen elinympäristö sekä hyvä ja edullinen asuminen. Hyvän elämän edellytykset ovat säilyneet kaikissa maakunnan osissa, sillä vetovoimaisia aluekeskuksia ympäröivät elinvoimaiset kylät ja harvaanasuttua seutua on vähän. Pohjanmaalla on kattava liikenneverkosto ja myös tietoliikenneyhteydet ovat maan kärkeä. Pohjanmaan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tila on keskimäärin hyvä, ja Pohjanmaalla eletään keskimääräistä pidempään. Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus on hieman suurempi kuin koko maassa keskimäärin.

Keski-Pohjanmaan maakunta

Keski-Pohjanmaan maakunta muodostuu Kokkolan ja Kaustisen seutukunnista. Keski-Pohjanmaalla oli vuoden 2021 lopussa 67 915 asukasta, joista valtaosa oli suomenkielisiä, 9,0% ruotsinkielisiä ja 3,3 % vieraskielisiä. Vieraskielisten määrä on yli kolminkertaistunut vuoden 2000 jälkeen. Kokkolan seutukuntaan kuuluu Kokkolan ja Kannuksen kaupungit, joissa on yhteensä 53 299 asukasta. Kaustisen seutukunnan muodostavat maaseutukunnat Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi ja Veteli. Seutukunnan asukasmäärä on 14 616. Kokkolan ohella Kannus ja Kaustinen maaseudun pieninä paikalliskeskuksina toimivat maakunnan aluekeskus- ja palveluverkoston keskittyminä. Suomen ympäristökeskuksen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Keski-Pohjanmaan alue on pääosin harvaan asuttua ja ydinmaaseutua lukuun ottamatta Kokkolan kaupunki-seutua. Keski-Pohjanmaa kuuluu Euroopan komission alueluokittelussa Itä- ja Pohjois-Suomen harvaanasuttuun alueeseen.

Ennusteen mukaan väestö vähenee Keski-Pohjanmaalla tulevaisuudessa. Väkeä muuttaa muihin maakuntiin maan sisällä, mutta muuttovoittoa saadaan maahanmuuton kautta. Maakunnan väestörakenteessa korostuu lasten ja nuorten osuus. Keski-Pohjanmaalla on kaikki maakunnat huomioiden toiseksi eniten alle 15-vuotiaita suhteessa koko maakunnan väestömäärään. Koronatilanteessa etätyömahdollisuus on lisännyt maaseudun veto- ja pitovoimaa. Maaseutualueet koetaan turvallisena asuinympäristönä. Keskipohjalainen kulttuuriympäristö ja kulttuuriperintö on kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää.

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne ja vahvat toimialakeskittymät. Alkutuotannon ja teollisen toiminnan osuudet korostuvat koko maahan verrattuna. Alkutuotannon osuus maakunnan elinkeinorakenteesta on selvästi suurempi kuin maassa keskimäärin, vuonna 2020 maa-, metsä- ja kalatalous työllisti 6 % työllisistä. Alkutuotannon vahvimmat tuotantosuunnat ovat maidontuotanto, naudanlihantuotanto, perunanviljely ja turkistuotanto. Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli vuonna 2021 1 093 maatilaa. Erityisesti maidontuotantoon on investoitu vahvasti viime vuosina. Keski-Pohjanmaan osuus koko maan maidontuotannosta on n. 12 % ja naudanlihan tuotannosta n.10 %.

Kokkolan kaupunkiseutua lukuun ottamatta maakunta on maaseutuvaltainen. Monipuolinen alkutuotanto on mahdollistanut biotalouden kehittymisen. Keski-Pohjanmaalla kemianteollisuuden iso keskittymä ja vahva alkutuotanto on yhdistetty Biolaakso-ekosysteemiksi, jossa yhdistyvät alueen mittavat luonnonvarat, maailmanlaajuisesti kilpailukykyinen teollisuus sekä korkeatasoinen tutkimus ja koulutus. Biolaaksossa kemia, biotalous ja mineraalitalous kohtaavat ja vahvistavat toisiaan. Keski-

Lestijoen melontareitti

Kuva: Kaustisen seutukunta, Krista Järvelä

Pohjanmaalla on otettu käyttöön tekoälyn ja biotalouden innovaatioiden tuomia uusia mahdollisuuksia maataloustuotannon tehokkuuden lisäämisessä. Alueen TKI-toimijat edistävät Rural Industry-DIH-statuksen myötä harvaanasutun alueen pk- ja maatalousyritysten digitalisaatiota. Koronakriisin jälkeen trendi kohti uusiutuvia energialähteitä on säilynyt ja alueella on tehty merkittäviä panostuksia esimerkiksi biokaasuun liittyen.

Keski-Pohjanmaan merkittävimpiä teollisuudenaloja ovat kemianteollisuus, metalliteollisuus, kone- ja laitevalmistus sekä elintarviketeollisuus. Kokkolassa on Pohjois-Euroopan suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä. Yrityskeskittymä työllistää tuhansia ihmisiä kansainvälisissä suuryrityksissä sekä pienistä yrityksistä koostuvissa alihankintaverkostoissa. Suurin osa tuotannosta menee vientiin kaikkialle maailmaan. Metalliteollisuus tukee alihankintayrityksinä myös alueen veneklusteria. Alueella on merkittävät litiumesiintymät. Kaivoksista saatava malmi tullaan rikastamaan Kaustiselle rakennettavassa rikastamossa ja Kokkolaan on perusteilla malmirikastetta jalostava litiumkemiantehdas. Kokkolaan on suunnitteilla laaja akkuteollisuusalue. Elintarviketeollisuus on Keski-Pohjanmaalla monipuolista ja vientipainotteista. Suurimmat elintarviketeollisuuden yritykset ovat lihanjalostuksessa, meijeritoimialalla sekä virvoitusjuomien valmistuksessa.

Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilaston mukaan Keski-Pohjanmaalla oli vuonna 2020 lähes 5 300 yritystä. Yrityskanta on kasvanut hiljalleen viime vuosien aikana. Suurin osa alueen yrityskannasta on mikroyrityksiä. Alihankintayrityksiä on paljon etenkin maaseudulla.

Asukasmäärään suhteutettuna vuoden 2018 kasvihuonepäästöt olivat maakunnittain tarkasteltuna viidenneksi korkeimmat. Maakunnan päästöistä suurin osa muodostuu maataloudesta, tieliikenteestä, teollisuudesta ja kaukolämmöstä. Päästöt ovat maataloutta lukuun ottamatta vähentyneet merkittävästi viimeisen viidentoista vuoden aikana. Keski-Pohjanmaalla 42 % kaukolämmöstä on turvepohjaisesti tuotettua ja 24 % perustuu puupohjaisiin polttoaineisiin. Tuulivoiman osuus maakunnan sähköntuotannosta on noussut merkittävästi ja nousee edelleen alueelle rakennettavien mittavien tuulivoimapuistojen myötä.

Pohjanmaan ELY-keskusalueen peltolohkoalasta turvemaiden osuus on keskimääräistä suurempi, 13,72 %. Turvepohjaiset peltolohkot painottuvat Keski-Pohjanmaan maakunnan alueelle. Lähes 80 % maakunnan pinta-alasta on suo- ja metsätalousmaata. Soiden osuus Keski-Pohjanmaan metsätalousmaasta on muuhun maahan nähden keskimääräistä suurempi, 49 %. Turvemaiden kestävään ja ilmastoystävälliseen käyttöön liittyvien uusien innovaatioiden, ratkaisujen ja menetelmien kehittämiseen on alueella hyvät edellytykset. Alueelta on noussut esiin turvemaiden kestävään käyttöön liittyvään osaamiseen ja ylimaakunnalliseen yhteistyöhön perustuvan turvemaiden kestävä käytön osaamisklusterin perustaminen.

Keski-Pohjanmaan maakuntaverkko on hyvä perusta digitalisaatioon perustuvien palvelujen kehittämiseen. Kaustisen seutukunnassa valokuiturunkoverkko ulottuu jokaiseen kuntaan ja myös suurimpiin kyläkeskuksiin. Tietoliikenneyhteydet vaativat kuitenkin edelleen merkittävää kehittämistä, sillä vuoden 2019 lopussa vähintään 100 Mbit/s kiinteän verkon laajakaista oli tarjolla vain 56 prosentille Keski-Pohjanmaan talouksista, joka on selkeästi vähemmän mitä keskimäärin Suomen muissa maakunnissa (64%).

Kokkolan Ohtakari
Kuva: Kokkolan kaupunki

Alueellisten arviointien tuloksia

Itä-Suomen yliopiston Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia sekä TK-Eval laativat 2019 väliarvioinnin Länsi-Suomen ELY-keskusten maaseuturahastosta rahoittamista kehittämishankkeista ja yritystuista. Spatia ja Augurix Oy toteuttivat 2020 vastaavan tutkimuksen maatilojen investointituista.

Hanketoimijoille suunnatun kyselyn mukaan hankkeiden keskeisiä tuloksia olivat kohderyhmän sekä toteuttajaorganisaatioiden osaamisen paraneminen ja uusien yhteistyöverkostojen syntyminen. Alueiden väliset hankkeet koettiin myös onnistuneiksi. Yritystukien merkittävimmiksi tuloksiksi todettiin yrityksen toiminnan laadun koheneminen, työllisyyden säilyminen sekä uudet tuotteet tai palvelut. Pidemmällä aikavälillä yrityshankkeiden vaikutusten arvioidaan näkyvän lisäinvestointeina, yrityksen uudistumisena ja kannattavampana toimintana.

Arvioinnin perusteella jatkossa tulisi kiinnittää huomiota maaseudun kehittämistyön julkisuuskuvan parantamiseen, hankkeiden kohderyhmien tarkempaan määrittelyyn sekä vaikuttavuuden parantamiseen esimerkiksi kytkemällä kehittämistoimia vahvemmin yritysten omiin kehittämisprosesseihin.

Maatalouden investointituki paransi ensisijaisesti toimintapuitteita ja -edellytyksiä sekä helpotti ja tehosti työtä. Investoinneilla tavoitellaan kannattavampaa ja tehokkaampaa tuotantoa. Alueella tuotetaan ja jalostetaan merkittävä osa koko maan elintarvikkeista, joten investointituella on tärkeä merkitys myös kansallisen huoltovarmuuden ja omavaraisuuden näkökulmasta. Kehittämisen yleisimmät esteet ovat heikko ja vaihteleva kannattavuus, pääoman puute sekä lisäpellon saatavuus tai hinta.

Selvityksen mukaan nuorten viljelijöiden aloitustuki helpotti tilanpidon aloittamista pienentämällä aloitusvaiheen taloudellista riskiä ja vapauttamalla pääomia toiminnan kehittämiseen. Pienet tilat kokivat tuen merkittävämpänä aloittamisen kannalta kuin suuret tilat. Sukupolvenvaihdosten aikaistuminen nopeuttaisi elinkeinon ja tilatason kehitystä. Vaikka Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella sukupolvenvaihdosten määrä on valtakunnallisesti korkea, myönnettyjen aloitustukien määrä on laskenut huolestuttavasti viime vuosina.

Tulevaisuudessa alueen maataloudessa korostuu joustavuus ja muutoskyky, huoltovarmuus ja omavaraisuus, eläinten hyvinvointi ja ympäristökestävyys kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus ja ravinnekuormitus. Vahvan alkutuotannon alueella on panostettava erityisesti hiilineutraalin kotieläin- ja kasvintuotannon sekä maaseudun elinkeinoja palvelevien digitaalisten innovaatioiden edistämiseen. Myös maataloustuotteiden kulutustottumusten muutosten ennakointi on entistä tärkeämpää.

2. Alueen maaseudun kehittämisen päämäärä, tavoitteet ja keinot

Painopiste 1: Kannattava ja elinvoimainen maatalous

Tavoite / visio:

Pohjanmaan ELY-keskuksen alue on yksi maan tärkeimmistä ruokaa tuottavista ja jalostavista alueista, ja sen merkitys on suuri koko maan huoltovarmuuden kannalta. Alueella on monipuolinen ja kilpailukykyinen maatalous, jota harjoitetaan ilmasto- ja vesistöystävällisin tuotantomenetelmin hyödyntäen uusinta teknologiaa ja digitalisaatiota. Alkutuotanto on alueella arvostettu elinkeino. Alueen erityispiirteinä ovat kasvihuonetuotanto, maidontuotanto ja turkistuotanto. Alueella on ammattitaitoiset ja hyvinvoivat yrittäjät. Alan toimijat tekevät hyvää yhteistyötä kaikissa olosuhteissa.

Kehittämistarve	Esimerkkejä toimenpiteistä
Kilpailukyky, markkinalähtöisyyden lisääminen ja huoltovarmuus	- Yhteistyö tuottajien kesken - Alkutuotannolle vahvempi asema toimitusketjussa - Maatilojen uudet energiaratkaisut - Maatalousyrittäjien liiketoimintaosaamisen lisääminen - Ruokaketjun huoltovarmuus (osaaminen, rehujen omavaraisuus, geeniteknologian hyödyntäminen, kriisitilanteiden varautumissuunnitelmat) - Markkinointi, jäljitettävyyden, uudet myyntikanavat, lähiruoka, brändäys ja vienti - Tilusrakenteen kehittäminen (tilusjärjestelyhankkeet ja tilusvaihdot), peltorakenteen ja infran parantaminen - Maatalousyrittäjien hyvinvointihankkeet - Tilojen sähkön ja vedensaannin varmistaminen
Maatilojen rakennkekehityksen tukeminen	- Tukea nuorille, aloittaville viljelijöille - Tukea tuotannon kehittämiseen ja tehostamiseen - Maatilojen uuden teknologian ja digitalisaation edistäminen (robotiikan ja älymaatalouden tukeminen, paikkatietojen hyödyntäminen) - Bioenergian tuotannon edistäminen - Luopuujien mahdollisuudet uudelleen kouluttautumiseen (yhteistyö TE-toimiston kanssa)
Soveltava tutkimus sekä tutkimuksen ja tuottajien yhteistyö	- Tutkimusyhteistyö alueellisesti ja kansainvälisesti - Tutkimustulosten popularisointi - Tutkimusresurssit tuottavuuden kehittämiseen - Turkisan innovaatioiden tukeminen kehittämishankkeilla - EIP-hankkeet
Viljelymenetelmien innovaatiot ja hyvien käytäntöjen ylläpitäminen	- Maatalousyrittäjien omien innovaatioiden jakaminen ja vertaisoppiminen - Maatalouden logistiikan kehittäminen - Lannan uudet levitysmenetelmät - Uusiin ilmasto-olosuhteisiin soveltuva maataloustuotanto: hiilinielut, CO₂-viljely - Uudet viljelykasvit - Peltojen vedenhallintajärjestelmät: salaojitus- ja säätösalojitus, peruskuivatushankkeet, säätökastelu ja kastelualtaat - Biodiversiteetin varjeleminen - Biomassojen tuottaminen
Elintarviketurvallisuus ja eettisyys	- Eläinten hyvinvointi - Tuotantohygienian ylläpitäminen ja siitä tiedottaminen

Painopiste 2: Luonnonvarojen kestävä ja tehokas hyödyntäminen

Tavoite / visio:

Pohjanmaan ELY-keskuksen alue on vahvaa maa- ja metsätalousaluetta. Maaseutuohjelman välineiden avulla hyödynnetään alueen maakuntien luonnonvaroja kestävästi, ekologisesti ja tehokkaasti. Tavoitteena on lisätä alueen energiaomavaraisuutta sekä tuottaa puhdasta ja ilmastoviisasta ruokaa, rehua ja energiaa entistä kestävämmiin. Edistetään bio- ja kiertotalousratkaisujen lisääntymistä maa- ja metsätaloudessa sekä maaseudulla. Nostetaan paikallisesti tuotettujen raaka-aineiden arvoketjua korkeamman jalostusarvon tuotteiksi.

Kehittämistarve	Esimerkkejä toimenpiteistä
Tuetaan ilmastonmuutosta hillitseviä ja sopeutumista edistäviä toimia	• Yleishyödylliset investoinnit ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen • Yhteistyöhankkeet maa- ja metsätalouden ilmastokestävien ja vähähiilisten menetelmien kehittämiseksi • Turvemaiden ilmastoystävällisen käytön edistäminen maa- ja metsätaloudessa sekä turvesoiden jatkokäytön edistäminen • Maaseutuyritysten ympäristö- ja ilmastoystävällisten, päästöjä vähentävien tuotteiden, menetelmien, ratkaisujen ja teknologioiden edistäminen
Edistetään bio- ja kiertotalousratkaisujen lisääntymistä, energiaomavaraisuutta sekä alueen luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä	• Maatilojen ja maaseutuyritysten uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden investoinnit • Ympäristön tilaa ja kestävä tuotantotapaa edistävät investoinnit ja yhteistyöhankkeet • Luonnonvarojen kestävä hoitoon liittyvät yhteistyöhankkeet • Uusiutuvan energiantuotannon innovaatioiden ja kokonaisratkaisujen edistäminen • Lannan prosessointimenetelmien, ravinteiden kierrätyksen ja ravinneomavaraisuuden edistäminen • Lasinalaisviljelyn vesien kierrättämisen edistäminen • Hyödynnetään alueen metsien tarjoamat raaka-aineet ja ratkaisut bio- ja kiertotalouteen siirtymiseen • Puurakentamisen ja puun jatkojalostuksen edistäminen • Digitalisaation hyödyntäminen fossiilitaloudesta biotalouteen siirtymisessä • Luonnontuotteiden hyödyntäminen ja luonnontuotealan kehittäminen
Edistetään luonnon monimuotoisuutta ja vesien tilaa	• Luonnon monimuotoisuuden edistämiseen liittyvät yhteistyöhankkeet • Eläinten hyvinvointiin ja bioturvallisuuteen liittyvät investoinnit ja yhteistyöhankkeet • Hapamien sulfaattimaiden haittojen ehkäisyyn liittyvien uusien ratkaisujen edistäminen • Markkinaehtoisen luomutuotannon lisääminen • Kosteikkojen perustaminen • Maatalousluonnon monimuotoisuuden edistäminen ja maisemanhoitosopimukset • Vesien suojeluun ja valumavesien hallintaan liittyvät kehittämishankkeet • Turvemaiden vesistöystävällisen käytön edistäminen

Maisemanhoidon suunnittelua. Kuva: Maaseutuverkosto, Studio Tomi Aho

Painopiste 3: Maaseudun elinkeinojen monipuolistaminen ja kilpailukyvyyn vahvistaminen

Tavoite / visio:

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen maaseutu tarjoaa vetovoimaisen ja viihtyisän ympäristön yrittämiselle eri muodoissaan. Maaseudun yritykset ovat elinvoimaisia, kilpailukykyisiä ja kiinnostavia. Yritykset luovat uusia työpaikkoja ja ansaintamahdollisuuksia, joka houkuttelee uusia asukkaita maaseudulle. Alueen vahvojen elinkeinojen lisäksi uutta yritystoimintaa ja työllisyyttä luodaan uusilla ja suurta kasvu- ja kehityspotentiaalia omaavilla sektoreilla, kuten biotaloudessa, matkailussa ja hyvinvointipalveluissa. Maaseutuyritykset ovat innovatiivisia, uudistavat toimintansa, ottavat käyttöön uutta tekniikkaa ja hyödyntävät digitaalisuuden tuomia mahdollisuuksia kilpailukyvyyn parantamiseksi sekä koti- että vientimarkkinoilla.

Kehittämistarve	Esimerkkejä toimenpiteistä
Edistetään uuden yritystoiminnan luomista ja maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistamista	- Uusia yrityksiä, toimeentulomahdollisuuksia ja työpaikkoja luovien kehittämistoimenpiteiden ja investointien tukeminen - Uuden yritystoiminnan tukeminen toimialoilla, joissa maaseudun ja saariston resursseja hyödynnetään kestäväällä tavalla - Maatilojen toiminnan laajentaminen maatalouden ulkopuolelle ja monitiloisyyteen tähtäävien investointi- ja kehittämistoimenpiteiden tukeminen - Omistajanvaihdosten edistäminen vaihtoehtona yrityksen perustamiseen - Digitaalisten ratkaisujen, etäyrittäjyyden ja osa-aikayrittäjyyden tuomien mahdollisuuksien edistäminen uuden yritystoiminnan ja toimentulomahdollisuuksien luomiseksi maaseudulle - Hyödynnetään kokeiluja uusien liiketoimintojen edistämiseksi ja uuden yritystoiminnan luomiseksi
Maaseudun työnantajayritysten kilpailukyvyyn, uudistamiseen ja kasvun tukeminen	- Työllistävien pienten maaseutuyritysten kasvua, kehitystä ja työllisyyttä tukevien investointien ja kehittämistoimenpiteiden tukeminen - Uuden teknologian, ml. automatisoinnin, digitalisaation ja muiden innovatiivisten ratkaisujen käyttöönotto yrityksissä - Yritysten liiketoiminta- ja erikoisosaamisen nostamiseen ja yhteistyön lisäämiseen tähtäävien hankkeiden tukeminen - Maaseutuyritysten kansainvälistymisen tukeminen luomalla edellytyksiä viennin aloittamiseen, kuten vientivalmiuksien kehittämistä, markkinaselvityksiä, tuotteiden ja palveluiden testaamista kohdemarkkinoiden näkökulmasta sekä vientistrategian laatimista.
Maatalous- ja luonnontuotteiden jatkojalostus sekä lähi- ja kotimaisen ruoan saatavuuden ja suosion lisääminen	- Maatalous- ja luonnontuotteiden jalostusasteen nostaminen sekä kuluttaja- ja kysyntälähtöisten tuotteiden kehittäminen ja markkinointi - Maatalous- ja luonnontuotteiden sekä jatkojalostettujen elintarvikkeiden viennin edistäminen - Kotimaisen lähi- ja luomuruoan saatavuuden lisääminen esim. lyhyet jakelukanavat ja tilamyynnin edistäminen. Lähi tuotteiden myyntiä edistävät digitaaliset alustat ja logistiset ratkaisut.
Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen	- Edistetään tiedonvälitystä yrityksille olemassa olevista rekrytointikanavista, koulutus- ja rahoitusmahdollisuuksista - Edistetään Talent Coastline -ekosysteemin puitteissa julkisten ja yksityisten toimijoiden sekä oppilaitosten välistä yhteistyötä ulkomaisen työvoiman houkuttelemiseksi alueelle - Edistetään jatkuvaa oppimista yritysten osaamistason nostamiseksi

Painopiste 4: Maaseutu on hyvä paikka asua ja yrittää

Tavoite / visio:

Työpaikan merkitys asuinpaikan valinnassa on edelleen suuri, mutta työn tekemisen muotojen monipuolistuessa myös arvovalinnoilla on entistä suurempi merkitys. Maaseutu koetaan turvalliseksi asuinpaikaksi. Töitä voidaan tehdä monipaikkaisesti ja osa-aikainen yrittäjyys lisääntyy. Nopeat laajakaistayhteydet ovat merkittävä veto- ja pitovoimatekijä alueen maaseudulla. Kehitetään paikallisia vahvuuksia Älykkäät kylät -toimintamallin mukaisesti. Leader-toiminnan merkitys painopisteen edistämässä on ratkaisevan tärkeä.

Kehittämistarve	Esimerkkejä toimenpiteistä
Etätyömahdollisuudet, työn murros ja etäyrittäjyys	- Maallemuuton ja työperäisen maahanmuuton edistäminen uudella viestintäkeinoilla - Pitovoiman vahvistaminen ja paluumuuttajien houkuttelu - Maaseutuasumisen brändäys ja arvostuksen nostaminen - Kehitetään maaseutuasumisen kestävyyttä ympäristön ja energiatalouden näkökulmista - Luodaan matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja yrittäjille ja perustetaan / kunnostetaan työtiloja yhteiskäyttöön "All Inclusive" ajattelun edistäminen (työpaikat koko perheelle, hoitopaikat + koulut lapsille, harrastusmahdollisuudet)
Monipaikkaisuus	- Osa-aikaisten asukkaiden viihtyvyyden ja yhteenkuuluvuuden edistäminen - Kevyt- ja hybridiyrittäjyyden edistäminen
Tietoliikenneyhteydet	- Kyläverkkohankkeiden rahoittaminen - Langattomien ratkaisujen edistäminen
Viihtyisyyden ja harrastusmahdollisuuksien lisääminen	- Yhteisöllisyyttä tukevat investoinnit, esim. vapaa-ajan mahdollisuudet ja reitistöt, huomioiden erityisesti nuorten tarpeet - Yhteisessä käytössä olevien tilojen energiatehokkuutta ja vähähiilisyyttä tukevat investoinnit
Monimuotoiset palvelut	- Uusien palvelujen kehittämiseen tähtäävät hankkeet - Liikkuvien palvelujen edistäminen - Maaseudun asukkaiden ja yrittäjien digiosaamisen lisääminen - Kuljetuspalveluiden innovatiivinen kehittäminen - Kolmannen sektorin roolin vahvistaminen hyvinvoinnin edistäjänä ja palveluiden tuottajana
Maisema ja luonnonympäristö vetovoimatekijänä	- Kestävän matkailun edistäminen saaristossa ja maaseudulla - Luonnon ja maatalouden hyödyntäminen matkailussa ja Green Care -toiminnassa - Etätyöskentelyn ja lomamatkailun yhdistäminen - Paikallisuuden brändäys, "paikkaseksikkyyden" hyödyntäminen

Kuvakollaasi:
erilaisia yrittäjiä Pohjanmaalla

Kohdistettu rahoitus maatalan energiainvestointeihin, ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistäviin investointeihin sekä eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta edistäviin investointeihin

Pohjanmaan ELY-keskus tiedottaa asiakkailleen mahdollisuuksista investointitukeen monen eri kanavan kautta. Järjestämme infotilaisuuksia sekä fyysisesti että virtuaalikoulutuksena, viestimme aktiivisesti eri somekanavilla ja lähetämme kerran kuussa uutiskirjeen. Kaikkia edellä mainittuja kanavia voidaan käyttää uuden ohjelmakauden tukimahdollisuuksien esittelyssä. Niissä voi myös tehdä kohdistettua viestintää tukikohteista erikseen.

Otsikossa oleviin investointeihin on kohdistettu merkittäviä varoja. Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella on jo kuluvalle ohjelmakaudella tehty paljon energiainvestointeja. Ohjelmakauden alussa investoitiin haketta käytettäviin lämpökeskuksiin ja ohjelmakauden loppupuolella on investoitu aurinkopaneelisiin. Biokaasulaitoksia on rakennettu muutama. Biokaasulaitoksia odotetaan tulevan enemmän kuin edellisellä rahoituskaudella. Kovan sähkönhinnan johdosta odotetaan, että energiainvestointien määrä kasvaa nykyisestä.

Myös ympäristön tilaa edistävien investointien odotetaan jatkuvan runsaina, koska salaojitusten uusiminen on edelleen ajankohtaista. Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella salaojituksiin sisältyy myös yleensä säätösaloitus. Kiinnostus karjanlantaan ja muihin orgaanisiin lannoitteisiin odotetaan nousevan kasvinviljelytiloilla, jos keinolannoitteiden hinnat jatkuvat korkeina. Tällöin tarve lannan säilytysratkaisuihin kasvaa.

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella on paljon maitotiloja ja myös melko laajamittaista sian- ja naudanlihan tuotantoa. Tiloille asetetaan yhä enemmän vaatimuksia eläinten hyvinvoinnin lisäämiseen, joka odotetaan näkyvän myös investointitukien haussa. Esimerkiksi sikatiloilla investoidaan siirtymiseen vapaaseen porsitukseen ja nautatiloilla ilmastointiin ja parsimatoihin.

Biokaasulaitos ullavalaisella Klemolan tilalla Keski-Pohjanmaalla.

3. ELY-keskuksen arvio rahoitustarpeista

Liitteenä olevassa taulukossa on esitetty arvio rahoitettavien hankkeiden kokonaiskustannusarvioista vuosittain. Arviota tehtäessä toimenpiteiden yksityiskohtia ei ole ollut tiedossa, ja arvio on ainoastaan suunnittelun apuväline, eikä se välttämättä ohjaa varojen kohdentamista eri toimenpiteiden välillä.

4. Alueen EU-osarahoitteisten ja kansallisten ohjelmien yhteensovitus ja työnjako

Maaseudun tuloksellinen kehittäminen vaatii laajaa yhteistyötä eri ohjelmien ja organisaatioiden kesken. Rahoittavien organisaatioiden välinen tiivis ja luonteva yhteistyö takaa hyvät mahdollisuudet varmistaa ohjelmien täydentävyys. Käytännön työssä asiakasrajapinnassa tavoitteena on aina asiakaslähtöisyys ja joustavuus sopivaa rahoituslähdettä etsittäessä.

Tulevan rahoituskauden yhteensovituksesta on keskusteltu molempien maakuntien liittojen, Leader-ryhmien sekä muiden alueella toimivien rahastojen edustajien kanssa. Yhteensovituksen suunnittelua jatketaan ja tarkemmista yksityiskohdista sovitaan, ennen kuin CAP-suunnitelman toimeenpano alkaa vuonna 2023. Keskeisiä teemoja, joilla on rajapintoja eri rahastojen välillä ovat esimerkiksi yritysten kehittäminen, ympäristö- ja ilmastotoimet sekä osaamisen, neuvonnan ja koulutuksen kytkeminen yritysten kehittämiseen monirahastoisesti. Erityisesti laajakaistarakentamisen, bio- ja kiertotalouden, matkailun, elintarvikejalostuksen, kalaan perustuvan yritystoiminnan ja paikallislähtöisen kehittämisen osalta yhteensovitusta täsmennetään valmistelun edetessä.

Maakuntien pitkän aikavälin strategiset suunnitelmat, maakuntaohjelmat sekä alueelliset rahoitussuunnitelmat ovat merkittävässä roolissa rahoituksen linjaamisessa. Näissä asiakirjoissa yhteisesti sovittavien laajojen kehittämisteemojen sisällä eri rahastot rahoittavat yksittäisiä hankkeita, jotka keskenään muodostavat tuloksellisen hankekokonaisuuden.

Virallinen yhteensovitus alueilla tapahtuu maakuntien yhteistyöryhmässä (MYR) ja niiden sihteeristöissä. Pohjanmaan maakunnassa perustetaan MYR:n sihteeristön alaisuuteen erillinen hanketyöryhmä, jonka tehtävänä on keskustella ja etsiä oikeaa rahoittajaa suunnitteilla oleville hankkeille ja hankekokonaisuuksille. Keski-Pohjanmaan maakunnassa aluekehittämisen kokonaisuuksia käsitellään maakuntaohjelman toimeenpanoon liittyvissä teemaryhmissä, jotka rakentuvat maakuntaohjelman keskeisten painopisteiden ja läpileikkaavien teemojen mukaisesti.

Yksittäisten hankkeiden tasolla yhteensovitusta tehdään ELY-keskuksen sisäisessä yritysasiakkuus-, rahoitus- ja hankeryhmässä. Yritysrahoituksen osalta laaditaan tarvittaessa yksityiskohtaisempi ELY-keskuksen sisäinen sopimus, jolla linjataan maaseuturahaston ja TEM:in yritystukien yhteensovitusta.

Leader-ryhmien ja ELY-keskuksen välillä laaditaan ohjeellinen yhteistyöasiakirja. Tavoitteena on jatkaa ja edelleen parantaa aiemmillä ohjelmakausilla hyvin toiminutta yhteistyötä. Asiakirjassa on tarkoitus sopia hakemusten käsittelyyn liittyvistä periaatteista sekä keskeisistä rahoituslinjauksista. Asiakirja laaditaan, kun rahoituskauden toimintaryhmät on virallisesti valittu. Leader-ryhmien 1. vaiheen hakemukset on jätetty toukokuussa 2021, ja paikalliset strategiat ovat valmistuneet vuonna 2022. Niiden tavoitteet on huomioitu tässä suunnitelmassa. Tukikelpoisesta maaseutualueesta on käyty keskusteluja Leader-ryhmi- en kanssa ja lopullinen määrittely valmistuu syksyllä 2022.

Yhteensovitettavat rahastot ja strategiat

EU-ohjelmat

- Maaseuturahasto
- Alueen Leader-ryhmien ohjelmat
- Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan ohjelma:
 - Euroopan aluekehitysrahasto
 - Euroopan sosiaalirahasto plus
 - Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)
 - Euroopan meri- ja kalatalousrahasto
 - RRF-Suomen kestävän kasvun ohjelma
 - React-EU-tukiväline (ohjelmakausi 2014–2020)

Alueelliset suunnitelmat ja strategiat

- Pohjanmaan maakuntastrategia 2022–2025
- Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2040 ja maakuntaohjelma 2022–2025
- Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia
- Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia
- Pohjanmaan metsäohjelma 2021–2025
- Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2021–2025
- Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueelliset koronaselviytymissuunnitelmat
- Energiarannikko-Pohjanmaan ilmastostrategia 2040
- Hiilineutraali Keski-Pohjanmaa 2035 tiekartta
- Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueelliset JTF-suunnitelmat
- Pohjanmaa matkalla muutokseen – Kestävän kehityksen ja kiertotalouden tiekartta

5. Läpileikkaavien teemojen toimeenpano

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman läpileikkaavat teemat ovat:

- Digitalisaatio
- Bio- ja kiertotalous
- Energiatehokkuus
- Ilmasto
- Osaaminen
- Innovaatiot
- Yhteistyö

Läpileikkaavat teemat ovat olleet vahvasti mukana neljän alueellisen painopisteen sisältöjen valmistelussa. Teemoja toteutetaan sekä yksittäisten maatilojen ja maaseudun yritysten investointihankkeissa että laajemmissa alueellisissa tai alueiden välisissä maaseudun kehittämishankkeissa. Teemat otetaan huomioon rahoitettavien hankkeiden valinnassa ja niiden avulla pyritään edistämään uusien innovaatioiden ja ratkaisujen syntymistä alueen maatalouden sekä maaseudun kehittämiseen.

6. Suunnitelman alueellinen valmistelu

Alueellinen suunnitelma laadittiin Pohjanmaan ELY-keskuksen maaseutuyksikön koordinoimana. Työ aloitettiin vuoden 2019 alussa, kun maa- ja metsätalousministeriön ohjeistus suunnittelun ensimmäisestä vaiheesta saatiin. Valmisteluprosessin aikana on osallistettu laajaa toimijajoukkoa. Ensimmäinen versio alueellisista painopisteistä laadittiin keväällä 2019. Samassa yhteydessä käytiin myös alustavaa keskustelua rahastojen välisestä yhteensovituksesta.

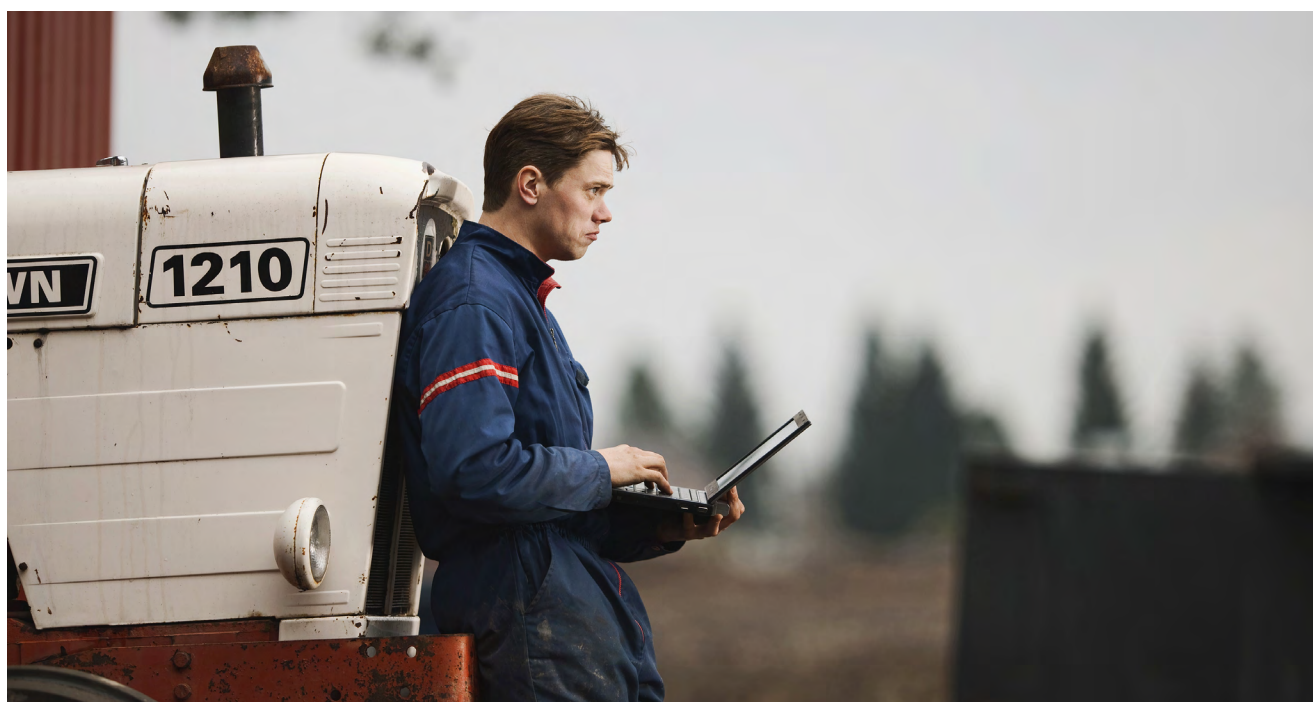
Maa- ja metsätalousministeriön ohjeet toisen vaiheen suunnittelusta saatiin keväällä 2020. Hieman myöhemmin varmistui, että uuden rahoituskauden alkua edeltää kahden vuoden mittainen siirtymäkausi ja alueellisen suunnittelun täysipainoista aloittamista lykättiin syksyyn. Yhteistyössä maaseutuverkostopalveluiden, ministeriön ja Ruokaviraston kanssa järjestettiin Älykkäät maaseudut -kiertueen virtuaalinen aluetilaisuus 13.11.2020. Tilaisuudessa informoitiin yhteistyökumppaneita CAP-valmistelun tilanteesta ja työpajatyöskentelyssä kerättiin myös osallistujien näkemyksiä rahoituskauden tavoitteista ja toimenpiteistä. Osallistujia oli peräti 126, ja saadun palautteen perusteella tilaisuus onnistui hyvin.

Loppuvuonna 2020 oli käynnissä kaikille avoin virtuaalinen keskustelu alueellisen suunnitelman sisällöstä Viima-alustalla. Keskustelu oli vilkasta ja sen kautta saatiin runsaasti käyttökelpoisia näkemyksiä suunnitelmaan. Huhtikuussa 2021 kutsuttiin tärkeimmät yhteistyökumppanit virtuaaliseen työpajaan, jossa käytiin läpi painopistetaulukoiden luonnokset. Suunnitellut painotukset saivat hyvän vastaanoton ja myös arvokasta palautetta saatiin.

Suunnitelman luonnos valmistui toukokuussa 2021 ja sen jälkeen toteutetulla lausuntokierroksella saadut kommentit on huomioitu suunnitelman lopullisessa versiossa. Suunnitelmaa tarkennettiin MMM:n ohjeistuksen mukaisesti syyskuussa 2022.

Alueellisen maaseutusuunnitelman laatiminen onnistuttiin kytkemään hyvin yhteen maakuntastrategioiden laatimisen kanssa. Pohjanmaalla maakuntastrategian taustaksi tehtiin pitkän aikavälin tulevaisuustyötä Backcasting menetelmällä syksyllä 2020. Työn tuloksia on suoraan hyödynnetty alueellisessa CAP-suunnitelmassa. Keski-Pohjanmaalla alueellista maaseudun kehittämissuunnitelmaa on valmisteltu tiiviissä vuorovaikutuksessa Keski-Pohjanmaan liiton koordinoiman Keski-Pohjanmaan maakuntastrategian 2040 ja maakuntaohjelman 2022-2025 valmistelun kanssa hyödyntäen maakuntaohjelman tilastoaineistoa ja aluekehityksen tilannekuvaa sekä maakuntaohjelman valmistelun työpajoissa kertynyttä aineistoa.

Valmisteluprosessin aikana on voitu todeta, että alueella vallitsee selkeä yhteinen käsitys alueellisen kehittämisen suuntaviivoista. Toimijat ovat erittäin aktiivisesti nostaneet esiin maaseudun kehittämistarpeita ja esimerkkejä rahoitettavista toimenpiteistä.

Kuva: Maaseutuverkosto, Yrjö Tuunanen

ALUEELLINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA POHJANMAAN JA KESKI-POHJANMAAN MAAKUNNAT

Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

19.9.2022

www.ely-keskus.fi

Liite 1. Pohjanmaan ELY-keskuksen arvio rahoitustarpeista

Toimenpide/alatoimenpide	ELY-keskuksen tavoite hankemäärästä (kpl)						ELY-keskuksen hankkeiden yhteenlaskettu bruttokustannus (€)					
Maatalouden rakennetuet	2023	2024	2025	2026	2027	Yhteensä	2023	2024	2025	2026	2027	Yhteensä
Investoinnit (art. 68)												
Investoinnit maatilojen kilpailukyvyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen: kotieläintalouden rakentamisinvestoinnit	20	32	33	32	33	150	15 000 000	22 000 000	21 000 000	21 000 000	21 000 000	100 000 000
Investoinnit maatilojen kilpailukyvyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen: Kotieläintalouden- ja muut rakentamisinvestoinnit: lihasiipikarjatalous, mehiläistalous, myyntikunnostus, työympäristöä ja tuotantohygieniaa edistävät, kasvihuonetuotanto, kuivaamo, tuotanto- ja konevarasto, myyntikunnostus	60	94	93	94	94	435	12 400 000	19 400 000	19 400 000	19 400 000	19 400 000	90 000 000
Maatilojen energiainvestoinnit	50	63	62	63	62	300	3 000 000	4 200 000	4 100 000	4 200 000	4 000 000	19 500 000
Maatilojen energiainvestoinnit, biokaasu	1	3	3	3	2	12	1 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	2 000 000	12 000 000
Ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistävät investoinnit: Lannan käsittelyyn ja käyttöön liittyvät investoinnit	10	15	15	15	15	70	600 000	900 000	900 000	900 000	900 000	4 200 000
Ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistävät investoinnit maatiloilla: Vesitaloutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä edistävät investoinnit	70	89	88	89	89	425	3 260 000	4 100 000	4 100 000	4 100 000	3 805 000	19 775 000
Eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta parantavat investoinnit	20	32	33	32	33	150	1 200 000	1 920 000	1 980 000	1 920 000	1 980 000	9 000 000
Yrityksen perustamistuki nuorille viljelijöille, korkeampi (art. 69)	20	28	28	27	27	130	800 000	1 120 000	1 120 000	1 080 000	1 080 000	Avustus 5,2 M
Yrityksen perustamistuki nuorille viljelijöille, matalampi (art. 69)	2	3	3	2	3	13	20 000	30 000	30 000	30 000	30 000	Avustus 0,13 M

Maaseudun yritysrahoitus												
Maaseudun yritysrahoituksen investoinnit (art. 68)												
Uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden investoinnit	3	4	5	4	4	20	1 185 000	1 580 000	1 975 000	1 580 000	1 580 000	7 900 000
Maatalous- ja luonnontuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen investoinnit	12	16	18	18	16	80	5 670 000	7 560 000	8 505 000	8 505 000	7 560 000	37 800 000
Mikro- ja pienyritysten sekä monialaisten maatilojen investoinnit	40	50	50	50	40	230	17 100 870	21 376 087	21 376 087	21 376 087	17 100 870	98 330 000
Yritystoiminnan käynnistäminen maaseudulla (art. 75)	2	3	4	4	2	15	20 000	30 000	40 000	40 000	20 000	Avustus 150 000
Maaseutuyritysten kehittäminen (art. 78)	8	10	12	12	8	50	224 000	280 000	336 000	336 000	224 000	1 400 000

Kehittämishankkeet												
Maaseudun laajakaistainvestoinnit (art. 68)	2	4	4	3	2	15	450 000	700 000	700 000	700 000	450 000	3 000 000
Yleishyödylliset investoinnit (art. 68)												
Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen	0	1	1	1	1	4	0	125 000	125 000	125 000	125 000	500 000
Luonnonvarojen kestävään hoitoon	0	1	1	1	1	4	0	75 000	75 000	50 000	50 000	250 000
Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi	0	1	1	1	1	4	0	75 000	75 000	50 000	50 000	250 000
Maaseudun toimintaympäristön kehittäminen	3	5	5	4	3	20	625 000	1 250 000	1 250 000	1 250 000	625 000	5 000 000
Yhteistyö (art. 71)												
Yhteistyötoimet (muut kuin EIP)												
Maatilojen kilpailukyvyn kehittäminen ja tilojen nykyaikaistaminen	2	4	4	3	2	15	450 000	700 000	600 000	600 000	450 000	2 800 000
Laatujärjestelmien ja tuottajaorganisaatioiden edistäminen	1	1	1	1	1	5	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	500 000
Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen	1	2	3	2	2	10	187 500	275 000	275 000	275 000	187 500	1 200 000
Luonnonvarojen kestävä hoito	1	2	3	2	2	10	200 000	400 000	300 000	300 000	300 000	1 500 000
Nuorten viljelijöiden ja yritystoiminnan edistäminen	2	5	5	5	3	20	550 000	700 000	700 000	700 000	550 000	3 200 000
Sosioekonomisen rakenteen kehittäminen	2	3	3	3	3	14	400 000	500 000	500 000	400 000	400 000	2 200 000
Älykkäät kylät	1	1	2	1	1	6	150 000	200 000	200 000	200 000	150 000	900 000
EIP (alueellisesti toteutettavat) (art. 71)	1	1	2	1	1	6	125 000	125 000	250 000	125 000	125 000	750 000
Koulutus (art.72)	3	5	6	6	3	23	700 000	800 000	800 000	800 000	500 000	3 600 000
Tiedonvälitys (art. 72)	3	5	6	6	3	23	800 000	1 100 000	1 100 000	900 000	600 000	4 500 000